

Депутат булуну

ССРЭ-нің составына Тываның эки турабиле каттышканын 40 чыл оюнун байырлап хун келген туудум чоок шулап оор. Аңаа белеткел амылдары бистиң республиканың суур бурузунде калбарган. Ол амылдың Сарыг-Сеп көдөз Сөвединде чоруп турар байдалын бөгүн номчуучуларга таңыштырдыс.

ХУДА КИРЖИЛГЕМ

САРЫГ-СЕП көдөз Сөвединде депутаттың эртен чылын соңугу мен. Чаңгыс суур чурттуларын меңэ бузурел көргүзүп, Советке төлөз кылдыр бадылап наара, ону шыныктырар апар. Бичанга, бодумун хой-ниги даагамы үеңиң негелдеңиз дүүштүр тургузар дээш ажалдап келдим.

Көдөз Советтин амылдары хандырылган, харылаа болган улетпур талазы-биле доктаамал комиссиянын кескиниги кижи мен. Хостуг үемде-ле ол бугурулгелерин амыл-амыдыралы-биле таным, чедер-четес чүүлдерин тодарып, билеп алган, чүгө көдөз Советке эвес, район Сөвединге чедир чугаалажып турар мен. Ол амылга доктаамал комиссиянын даргазы Т. Монгуш бугу талажы дузаны көргүзүп турар.

Бистиң республикамыс бодунуң юбилейинче — ССРЭ-нің составына Тываның эки турабиле каттышканын 40 чыл чынык оюнушуп оор. Ол байырлап телептиг утууру-биле депутаттар база белеткенип турар. Енисей-скай кудумчузунда №8 участкаду харылап турар мен. Ында пенсионерлер бар. Күш-ажылдың, дайынчы хоочунары-биле доктаамал учуражып, оларның чагылгын депутат хулаагем буу-гаар күүседип чөдө берген, сагыш хандыр хоөрсикчилээр даа мен.

Кырган улус-биле чугаалажырга даа солун. ССРЭ-нің составына Тываның

БЕЛЕТКЕЛИВИС МЫНДЫГ

БИСТИҢ РЕСПУБЛИКАНЫҢ БЫВЫСТЫҢ бүгү чурттакчы чоңунуң улуг байырлааы — ССРЭ-нің составына Тываның эки турабиле каттышканын 40 чыл чынык телептиг утууру-биле чамдык хемчеглерин Сарыг-Сеп көдөз Советтин күүсөмү ап келген.

Ук юбилейин канчаар ут куур бис, кандыг соругалар салыр бис деп айтырыгы Советтин депутаттары бодунуң чокта чаа болган органи-застыг сессиялыгына чугаалашкан.

Советтин девискээринде турар бугурулгелерин, албан черлеринин планын оонаал-дарыны, юбилейге тураска-дып алган социалисттик хулаагелерин күүсөдөңиз чедип алмыр дээш массаболитиктиг, мобилизацион амыл күүсөм, оң депутаттары чоруп турар. Оң түнелинде дыка хой бугурулгелер салган соругаларын чедикшигини күүсөдөңиз турар.

Совет Тываның юбилейинге белеткел амыл күүсөдөңиз генинестен районда көдөз Советтерин аразында калбарган социалисттик чарышка бо чыдын кийги кварталында бирги чери алган бис. Уш күзүнде өскө көдөз Советке алышкан даа болуусуна, сөөлү кварталда ону каптап чаалап алыр дээш шуудуру дөмөсөжип турар бис.

Сарыг-Сеп суурда 5 муң хире чурттакчыларды 1500 ажыг өгүзүл бар. Оларның хой кезин район төвүнүн улетпур бугурулгелерин амылчынары, албан аакчылар, «Деничч орук» совхоз туң механизаторлары, садик, амылдар хандырылган албанын амылдарчылардыр. Боттарынын хамаарышкан участкаларына кижиле бугуру-нун харыскалыгы болурун чедип алыр, амыл шагын чөп амылдар, бугурулгелер

участогунуң күжү-биле Каа-Хемнин бетики кыдын аш тап, арылап турган улус эштер ийи пляжы дерини база планнаттыган. Пушкин, Тайбын, Данченко база Совет-скай кудумчуларын чырылар тускай лампочкаларны база садар бис.

Районунуң ыяш ажалыг чери-биле школалар коллективтери скверлерге ыяштарын болган чадан үнүштерин 300 дөстү келер чазын тарып олурут. Ол ышкаш чонга катчымис үнер ыяштарын са-дарын уламчылар. Өгүзүлелер аразында чечек тарышканын мун пропагандалып ам-даа күнүлдерин бис. Мурнуку чылдарда чорудуп келген амылчыныс халас барбаан, чечек тарышканын саны өскөн. «Эң эки өгүзүл» деп көрүлгенин түнелин чыдап ийи каптап үндүрүп турар бис. Ону түндүзүр чөпчүлүдөн, Бажың-балгадын, оң девискээрин арыг-шевер тулар, ыяш, чечек тарышкы талазы-биле үлгүлөргө болган өгүзүл анда тилекчи болур.

Бистиң республикамыс «Бедик кудумчулуктуг, үлгүлөргө корумчулуктуг суур дээш» социалисттик чарыш чоруп турар болгай. Анаа сарыг-сепчилер илдепкел кир-жи, Тыванын 40 чыл юби-лейин телептиг утууру дээш шуудуру амылдар турар.

Л. НАМЗАНОВ, Сарыг-Сеп көдөз Сөвединиң күүсөмунуң даргазы.

Партбөлүк удуртукчузу Мария Барачевская

КРАСНОЯРСКИЙ КРАЙ. Мария Прокопьевна Барачевскаяның (чуртукта) ажал-даар чери дыка бедите — ол кран машиниз. Крайның эң соңгу порттарының би-рээзи — Дудинкаже улус амыл-агынын чуртукун эки-еки турар хой-хей судно-ларны ол хунуң уткуп кел-ген. Бо чылын М. П. Бара-чевская юбилейинг үеңи чылды демделгелен. Ол сан дээрге, оң торуттунгун ху-нү эвес, а кран башкарып

лест, тергени эки ажылы дээш ол Күш-ажылдың Кы-зай Тук орден-биле шаңак-тай. Хой-ниги амылчыга ол база эвеш эвес күжүн, үеңи үндүрүп турар. Ол улус депутаттарының Крас-ноярск край Сөвединин де-путаты, доктерлеринг мөөк-нетингенин комплексист бри-гадазында партбөлүк удур-тукчузу.

В. ДАНИЛЬЧЕНКОНУН фотозу. СЭТА-ның фотохроникасы.

ПАССАЖИРЛЕР АРГЫШТЫРЫЛGAZYHDA ЧЕТ ПЕСТЕР

Ак-Довурак хоорай — улуг бугурулге төвү. Оң чурт-такчылары хой. Барыын-Хемчик район девискээр талазы-биле улуг. Чуртта-чалыг суурларын саны ба-за эвеш эвес. Чонун арга-жылгазын айтырып ыяш-дыг байдалда чугула болу-дег.

Бо айтырыгы райкүүсөм-га даа чугаалажып турган. А четпестер ол хевээр ар-тышкан. Ак-Довурак АТБ-эң чүгө пассажир аргышты-раарыны эвес, чүкк шөртү-рунүң планын доктаамал күүсөтпейн турар болгай. Хамык четпестерин чыда-гааны чолчаачылар чедиш-тинден болуп турар деп та-йылбырлар боор-дур. Оон аңгыда септелгелде автобус-тар үр үеде туруп турар. Мону шиптирлээр арга чок болганы ол ийикпей?

Аксый-Барлык, Дөң-Тере-син суурларже автобус ту-чорбастан. Район төвүнче амыл-херек бугуруп аар дөң чон чорумал машина-лар дозуп турар. Чайын болла чүгээр ийик. Кызын соокта мынчаар чорук чо-рууру черле берге. Чизээ, Хондөң чурттуг Өлчөй Монгуш үш-дөр хонук иш-тинде чанып чадап каан.

Кызыл-Макалык биле Ак-Довурак аразында автобус график бузурап чорбайн турар. Амылчынар, өөреник-чилер автобус доктаар чеге соок боорга, «танчылап» ту-рар. Ажылы баар үеде чоң шыныштал. Турар. Мур-наан кижилер баштап кире бээр, кыргынар, чаш уру-лардыг илер артып каар. Автобустуң садаларында хой кижилер ажалдан озал-дап турары чажыт эвес.

Кызылдан келген автобус 10 шаңк үеинде Ак-Дову-рактың автостанызынга кире. Таным улустуг кижилер харын ажырас. Өске черден келген пассажирлер гостиницада хос чер чок болза, кайнаар баары? Вок-залдың экинде кара шооча 6 шаңк чедерге-ле, астына бээр. Дүне оода дөжүрүн кижиле чүгө артып чүе ийик. Бердеп келгенде келген аалчылар вокзал чанынга аай-дидир кылашпал донар-даа таарылылар тургулар. Вокзал амылдарчылары эр-теңи шапта база озаалап келер. Мындыг таарыла-нояр айла болган. Бай-Тайга районже баар дөң чоң база-ла баар чер тыпас.

Ак-Довурак АТБ-инде кижизинде амыл чокка дээрин дараазында факты-лар бадытпаар. Күш-ажыл-дарың сагыла-чуруму ыянда кошкан. Эпирктер сергедир чегре 70 хире кижиле хонган, 34 кижини прогуд дээш үн-дүрген. Амылчынар чедиш-те үеде оларны чүгө холга, ап, баш удуз кижизинде амыл чоруппаны? Чүгө Ө айларда бегин 100 ажыг кижиле амылдан үнгөн.

Бугурулгелде хой-ниги организацияларын бо байдал дүзүртейн турар. Тус-тус бригадалар аразында соци-алисттик чарыш барыч чорбайн турар. Амылчынары амылга бижылган, олар-нын мергезилин бедилер херекке кымын-даа кескү мирингелен көзүлөйн ту-рар. Чогуу амыл-ага болур кудуларлар бар. Чүгө кадрлар-биле кижизинде амыл күнүлдерин чедип алыр болза эки.

Районун чоңу пассажир-лер аргыштырылганын шип-тирлээр ирги деп идетел-биле манавышкан. Амдыкын-да вокзалда кара шооча ке-вээр. Орунта машина доскан кижилер эидерик...

Ш. САРЫЛАР, Барыин-Хемчик район.

БИСТИҢ ХАЙГААРАЛЫВЫСТА

ССРЭ-НІҢ СОСТАВЫНГА Тываның эки турабиле каттышканын 40 чыл чынык телептиг утууру-биле чамдык хемчеглерин Сарыг-Сеп көдөз Советтин күүсөмү ап келген.

Ук юбилейин канчаар ут куур бис, кандыг соругалар салыр бис деп айтырыгы Советтин депутаттары бодунуң чокта чаа болган органи-застыг сессиялыгына чугаалашкан.

Совет Тываның юбилейинге белеткел амыл күүсөдөңиз генинестен районда көдөз Советтерин аразында калбарган социалисттик чарышка бо чыдын кийги кварталында бирги чери алган бис. Уш күзүнде өскө көдөз Советке алышкан даа болуусуна, сөөлү кварталда ону каптап чаалап алыр дээш шуудуру дөмөсөжип турар бис.

Сарыг-Сеп суурда 5 муң хире чурттакчыларды 1500 ажыг өгүзүл бар. Оларның хой кезин район төвүнүн улетпур бугурулгелерин амылчынары, албан аакчылар, «Деничч орук» совхоз туң механизаторлары, садик, амылдар хандырылган албанын амылдарчылардыр. Боттарынын хамаарышкан участкаларына кижиле бугуру-нун харыскалыгы болурун чедип алыр, амыл шагын чөп амылдар, бугурулгелер

Сарыг-Сеп көдөз Советтин күүсөмунуң даргазы Л. С. Намзаланов күүсөмунуң кескиниги кижи мен. Хостуг үемде-ле ол бугурулгелерин амыл-амыдыралы-биле таным, чедер-четес чүүлдерин тодарып, билеп алган, чүгө көдөз Советке эвес, район Сөвединге чедир чугаалажып турар мен. Ол амылга доктаамал комиссиянын даргазы Т. Монгуш бугу талажы дузаны көргүзүп турар.

ЧУРУКТА: көдөз Совет күүсөмунуң даргазы Л. С. Намзаланов күүсөмунуң кескиниги кижи мен. Хостуг үемде-ле ол бугурулгелерин амыл-амыдыралы-биле таным, чедер-четес чүүлдерин тодарып, билеп алган, чүгө көдөз Советке эвес, район Сөвединге чедир чугаалажып турар мен. Ол амылга доктаамал комиссиянын даргазы Т. Монгуш бугу талажы дузаны көргүзүп турар.

Ю. КОСАРЬНОВТУҢ фотозу.

САННАР БОЛГАШ ФАКТЫЛАР

- Сарыг-Септе 5 муң ажыг чурттакчы бар. Он бирги беш чыдын эгезинден бээр анаа барык 8 муң дөрбелчин метр чуртталга шөлүн ажыгалаа киирген.
- ССРЭ-нің составына Тываның эки турабиле каттышканын 40 чыл чынык телептиг утууру-биле чамдык хемчеглерин Сарыг-Сеп көдөз Советтин күүсөмү ап келген.
- Скверлер суггары-биле 200 метр хоолайны шейген.
- 1,5 муң дес ыяшты болгаш чадан үнүштерин тараан.
- 1 километр кудумчуу бо чылын асфальт-лаан, келер чылын анаа немей 5 километр кудум-чуну асфальт-лаар.

Сарыг-Сеп көдөз Советтин күүсөмунуң даргазы Л. С. Намзаланов күүсөмунуң кескиниги кижи мен. Хостуг үемде-ле ол бугурулгелерин амыл-амыдыралы-биле таным, чедер-четес чүүлдерин тодарып, билеп алган, чүгө көдөз Советке эвес, район Сөвединге чедир чугаалажып турар мен. Ол амылга доктаамал комиссиянын даргазы Т. Монгуш бугу талажы дузаны көргүзүп турар.

Ю. КОСАРЬНОВТУҢ фотозу.

Сарыг-Сеп көдөз Советтин күүсөмунуң даргазы Л. С. Намзаланов күүсөмунуң кескиниги кижи мен. Хостуг үемде-ле ол бугурулгелерин амыл-амыдыралы-биле таным, чедер-четес чүүлдерин тодарып, билеп алган, чүгө көдөз Советке эвес, район Сөвединге чедир чугаалажып турар мен. Ол амылга доктаамал комиссиянын даргазы Т. Монгуш бугу талажы дузаны көргүзүп турар.

Ю. КОСАРЬНОВТУҢ фотозу.

БЕДИК ХАРЫСАЛГАЛЫГ БОЛБУШААН

Бий-Хем районда «Саян» совхозтуң Сесеринде хой-жулары мал кажааларын, чуртталга балчынарын чо-гуур өй-шаанда септел, кыш-на хынамчалыг белеткениш, мыншапал хонуккан. Бо кызын хар чута, соок чок, эртен кыштарын бодалга чылгы. Малчын буруу бугу тала-биле серемчилелдиг болбас болза хонуккан. Чогуу мыншап чыныккан соогу амдыккада эгелгелен.

Совхозтуң малчынары-ның «идеингити» ийи. Мал чөп «өскө» чедир четчири-

галалы куду болур чоруктар бар. Ол чорук амылга са-гыла-чурдумал, бедик ха-рыскалгандан мал хамаары-р. Чамдык төрүр хойлуг малчынар канча хой төрүр үеңи чедип келгелер, кажа-зының көрөңгөн ноптарып, хураган кажазын чыгылап, септел эгелээр. Ону баш бу-рунгар белеткел алган ту-рар ужурул. Ол база-ла ха-рыскалгандан чок чорук.

Эртен кызын январь ай-ның ортан үеинде бистиң бир малчыныстың амы-лыга төрелдер аялдап кел-ген. Оон аал иштинг уду-зу хойларын чегергеш, ху-раганнарына чөмөн каап бергеш, бажыныче чорупкан келген. Аалчылар-биле хөөрөжил, арагалал эгелээр ийик. Малче сагыш салып, бодаар чүе майда боор,

билбестээже ишкеш ужу-п калганын. Эртенде отуп келгеш, кажазын амыл-ды, көрөгө 25 хураган баскы-лап өлгөн болган. Малчын кижиле арага-дарыкка сунду-наш, мал-маганыны сагыш баскыла, оң түнелин мындыг багай чүгөгө чедиргени о-лур. Бир эвес малчын кижиле буруу бодунуң оонашкан амылчына харыскалганын бедилеп, мыншап төрүр

хойлуг малчына хой оол-дашының үеинде ара-гаже сундулганын кажа, кижиле кижиле доң эвес, холдан хураганны ап болур. Ол чүгө малчындан хамаарыш. База бир чикек. Нокамыс «Кызыл тараачын» совхоз-туң малчынарынын хоонуң күш-деңгизден чер албас, арган боор. Чайгы семир-тигте үеинде хоон уругу-ла-рынга кадартыр, оң ула-

мындан семиртилгези чөт-пес, кышкы үеде бер-гедешкинерге таварыжып турар. Кызын чудап өлүрү хой болуп турар. Ол база-ла күш-ажылга сагыла-чурумуң сагынас, харыс-салга чок чоруктуң ужуру-дур.

Совхоз чылдарда бистиң «Саян» совхозтуң малчы-нары буруу чылдаргаарал-аан, өлүп хораар чорук кызыр-ган. Ол чорук бисте күш-ажылдың сагыла-чурумуң эки-жиңи бар чоруктуң хө-

режиз-дир. Бистиң совхозтуң чамдык малчынары бо чылын «Ре-волюцияныг чалбыжы» сов-хозтуң хойжуу. Тыва АССР-нин алдарыг малчы-ны И. Сафоновтуң кыш-таанга арга-дуржулга солуп чорганнар.

Ол малчынын амыл-чынын бисте малчына-рыныс даа хойну көрүп, билеп алганын. Бичанга, ол арга-дуржулганы амыл-чыныг амылчына чугааган.

С. УДУМБАР.

Самагалдайда уруулардын музыка школарынын хореография классында 30 аялг уруулар өөренип турар. Оларга башкысы О. К. Донгак хой таншларын өөретен. Уруулар районун Култура бажынын чанында агитбригадалык концерттерине кирип туралар. Бичин чаштар алымында барып ёзулуг артистер болу бээр чадавас.

Хореография башкысы О. К. Донгак боду Кызылдың хорай ансамблини танчы бөлүнгө беш чыл чедир ойнаан. Ол ам 16 кийинде тургустунган танчы бөлүүн удуртуп турар. Районун уран чүүл коллективтери сөөлгү чылдарда үш зона, бир-бүгү-өвилел конкурстарына лауреат болганы кедээ култура ажылдакчыларынын куженишкенин ажал-женин херечин болур.

ЧУРУКТА: танчы башкысы О. К. Донгак урууларга чаа шимчээткеринин өөредип турары.

Ю. КОСАРЬКОВТУН фотосу.

ЧАА ШҮЛҮКТЕР

СТАРШИНА

Эрес-дидим демиселдин херечизи	старшинага өөренип, Уевис дег, чугаалар апарган бис.
Эдилэни медалдары	хорек долган, Старшинанын маадырныч олгу чок деп
Бичан баштай көңүс	чере билбес турдум.
Частын айы төнүп турда	Частын айы төнүп турда келген кезек
Чыскаалыкшар турултарга	Чыскаалыкшар турултарга, мырмын-на баар.
Чангыс-ла оң күштүг үнү	Чангыс-ла оң күштүг үнү айтышкын бээр.
Шыпыч өттүр донгун-донгун дыйналгылар.	Шыпыч өттүр донгун-донгун дыйналгылар.
Үш чыл дургу	Евгений АНТУФЬЕВ.

СЕРЭЖАВ — МООЛДУН КЫЗЫ

Жавхлант тейин кырын орта	хойлааш, Серэжав кээр кырымыс бар.
Чайгы кезээ	Чайгы кезээ, Серэжав — Моолдун кызы
Улиастайны эргип көргөш, Ужурлуг-ла хулумзурдун.	Сеткилимге чырып артып калдым.
Сэрэжав, Серэжав	Сэрэжав, Серэжав — Моолдун кызы
Сеткилимге чырып артып калдым.	Сеткилимге чырып артып калдым.
Чыгыр шыгын сүргү шыпкан.	Дээрде шашкан
Чигестей хем	Делгем хову мырда бол.
Хову үнү уян арыт, Хову туткаш, ырлап бердик.	Акм-дунма наймалдыг Аалдажым кээр кожалар бис.
Сэрэжав, Серэжав	Сэрэжав, Серэжав — Моолдун кызы
Сеткилимге чырып артып калдым.	Сеткилимге чырып артып калдым.
Соккан чүрек одун	А. АРАПЧОР.

ӨРТЭЭЛ

Кирер экинчи дугай тыраан вагоннарынч Хирин чыды ырактан думчука дээр. Дужа-хелбе хылганганын ачыг сөөн Дугуларнын шакмыланкан даажы базар. Дамыр ханынч үзүктөл чок согары дег. Өөр дугуй соксаал чокка чугуруп кээр. Талымырже ужулгукан кожуларын Өртээл черден үр-ле үдөп тургулар мен.

Борис ПРУДНИКОВ.

Даштыкыдан шокар медээлер

«Мени Спутник» дээр

Сөөлгү үеде Индияда даштыкы аттар калбаа-биле ажылгатыптыр турар. Оларнын чамдыктары бо: Сузуки, Пинки (англиеп) «кызыл хурак». Бюль-Бюль (сыгырга), Саша (уруугарга), Джеки, Аполло, Рейн-бу (англиеп «челюсть»). Эреминин амгы үеде чедипширерин индийлерге Спутник, Каазаар деп аттарын берген. IX Азия оюнун чыныгы союнда, Аппу деп ат персепер, ол болза «Анада-82-ннч сакмызын чаап олгун» ында деп адал турган.

Индий лингвистеринин көрүп турары-биле алырга, даштыкы аттарын хергелээр

Редакциянын адреси:

667000, Кызыл, Шетинкин болгаш Крайченко кудумчузу бажы № 3. Телефоннары: Редакторун 2-24-63 редакторун 2-23-54, харыскалгыл секретарынын 2-23-35 секретарынын 2-23-35, информация кыздынын 2-20-60, култура кыздынын 2-21-47, корректорларын 2-27-41, бухгалтериянын 2-12-45, солун келбей барганда 2-32-75 телефонче долгарт.

Соолун неделяда 6 катан үнөр.

Чамгы № 2062.

Тыва АССР-ниц Ном үндүрер чер, подиграфия болгаш ном садмынын херектеринин талазы-биле күрүс комитетинин типографиясы. Кызыл, Шетинкина-Крайченко кудумчузу, бажы № 1;

ТС-00984

Уран чүүлдүн кижилери

«ЫРЫ — ЧАЛГЫНЫМ, КҮЖҮМ, ЧОРГААРАЛЫМ»

— Уйранчыг, таалаңчыг аялганы мен ачамынч ырлаарындан дыңнаан мен. Деңдү билеп келиримге-ле, ачам аът баштыг итилин хоюнчадыр ойнап орган шыкаш чүсө. Игилдин үдөлгө-биле уулу-ууун кылдыр ырлаан ачамынч хойнуга ора, бола-уаду каар турган мен. Бир-ле катал ап чок черге игилди ал алгаш шенеп көөрүмге чегенчиг үнөр үнөр болган. Ачам ойнап орда көөрүмге, амыр дег сагындарып болгай—деп, Хүреш-оол Дамба сактып чугаалаар.

Бичин оол бодуу игил чазап алгаш турган. Оозун ада-ады көргөш, мактап, чаа игил чазап бээрин азаан. Өзүп келгеш, ёзулуг игилди кылып тургай сен аан, амдызында сенээ мен дузалжыин, оон соонда ойнап база өөренип аар сен деп, ачазы ынчан чугаалаан.

Шуй суурунч турттакчылары кезжонинче Шевер Дамбанын бажынынга чыгып келгеш, оон игиле ой-

ТООРУКТААН АДЫГЛАР

Мен баштай бузүрөөн мен. Таваккайныч артистип олурары ол-дур деп бодаан мен. Элээн үр хайгаарал олурарымыска, шынап-ла ындиг болду: дужуруп алган тооруктарын хөрөнгө кускап алгаш, ийн буттап кылаштан келгеш, чодур пөш адаанга бөлө төп ап турдулар. Шап ыпчаар шу-дургу-ла ажылдадылар. Ду-раннармыс түдүп алгаш, ылап көрүп олурдуус. Пөш дөзүндө чыгган тоорук шо-дал амыг чыгыны ооаланы берди.

— Тооруктаан адыглардыр — деп, Таваккай менче сымараныдыр. — Бичин көрөлем — деп, эжимге сүмө-ледим.

Аъттарымстык эй сок-каш, амыг черге өртөй ба-галылап кааш, даг бажынга дуюккаалат олур бис.

Тайга таанымын кыжы че-ле чавыс, чадап болур чүсө. Пөштеринч тооруктарынга айткы байтыгай, чадаг ки-жи холун чедир сунуп ту-рар. Харын чамдык чадагай дөңдөрдө пөштер күштүг хат аял-биле черде мыры-най чыткылапкан болгулар.

Ийн адыг ындиг пөштер аразында чоруп турдулар. Бирде чиде-да берилээр, чамдыкта көстүп-да келгилээр. Тоорук дужурури оларга берге эвес болду, ийн бут кырынга туруп ал-гаш, шөлөөн чыгып ап турду-лар.

— Көрдүң бе, чангыс черде бодуң ап турлар — деп, эжим сымараныдыр.

Тооруктун үттедири кайда

Чон эндээр эвес, ол анаа-ла шолэ эвес болган, ёзулуг салым-чаянынч эскергени ол. Ол үеден бээр Хүреш-оол Дамба баштай композитор болган болумза деп күзөп, оон соонда күзөлдү чедип алырчыне хун бүрү бүгү күжүң утландырган дие ча-зыг болбас.

Баштайгы базым кылдын-ган. Ол Кызылдың уран чүүл ушлышынч теоретиктиг салгырынга өөренип кирип алган. Билиг-биле бо-дун чепселгери чугула дээр-ин ол баштай шенелде акылдар үезинде билген. Училищеге өөренип тургаш, ол 2-3 ырын чогааткан. «Ай-лаң кужум» деп ырызын башкысы Алексей Боктаевич Чыргал-оол таарымча чок черлерин эткеш, фортепиано-га ойнаптарга, Хүреш-оол Дамба таалап-биле алынаан.

Оон бээр башкысы өөренип-ла болуп турдулар, арга-сүмезин бээр аларган. Новосибирскинч консер-ваторияныча доцент Г. Н. Ивановтун класкыга өөренип турган. Ону дооскан соонда,

каш адыштааш сааргарга, тооруктун калбак кырыкче-тиг ийинче хат аял-биле эс-теп моруп турдулар. Хат намай бээрге, кезек манай алгаш, оон салгын чедип кээрге, катал-ла хайып тур-дулар. Ол хун шымырк сал-гынынч болганы-биле тоорук арылгаш ажыл адыгларын үр туттады.

Акылдын дооскаш, ийн адыг аман шөлөөн дойлап эгеледи. Улуг адыг тоорук сайын адыштарынга олук-солук уруушаан сааргы-лааш, арыг бээрге, оозун бичинизинч аксынге урар-даа.

Бичиниз ийгөйдүр — деп, Таваккай сымаранды. — Кайдагыга ылаан көрбөс сен бе, кийилерден артык. Бисте ындиг эвес ийик чоп, чөмнүч чүгээр дөңдүн аша-нын аксынге сугар.

Бистин чанар орууус чүгө адыглар таарын ба-дар турган. Оон өскө арга чок, Ам канчаар, ындиг на-йымалдыг амытанарын канчап доюлдулар боор, ийн адыг чөмөннөп алгаш, даг бажынга докуп орган бис. Чаптаң-даа, чарасым-лаа-мат хандымыс.

Адыглар боттары чоруй баарга, атытарымыс чедип алгаш бадмытымыс. Соуу-раш, дооран-на адыглар дойлаан черге келдиш. Кызыл ажал болду. Бичин-даа чидирчак чок. Пөш чо-чаларында чангыс борбак-даа тоорук артыраран.

Оон ындай эскербин бар-ган болдуус. Тоорук арыл-лаан черде калбак даш биле чолдак будук чок болду. Ол-бо дилеп көөрүүс, чодур пөш адаанда конугт камыг шыгылап каан чидырлар. Кайтамчык-ла ажал-агыкы адыглар чораш, оон даарта деп хунун билер.

Адыгларынч ажал-хөрөң магадап көргөш, оон ындай чангыш бис. Оруука эл-де-эзин бодалар бажыма килер чорду: кийилер кан-даа чорор, чазын тарыла дооуулаан соонда, кан-кадык андазыннар шөлдерге чыт кылап каар, күзүн дужут ажал алдынтан соонда, бү-дүн комбайнар безин хову-ларга тургулап каар...

К. КУДАЖЫ.

ТЫВА

ТЫВЫЗЫКТАР

Дээрлик чорур адым, Дембидегай мрлар адым, Кудайыла чорур адым, Кударады кышээр адым.

Аар айде, Аалымин, Бээр айде, Мен көрдүм.

Уран кыстар, Уайып шөйдү, Шевер кыстар, Чечелелди.

Ийн хаджактын иштинде Шил бажың, Шил бажыңнын иштинде Саамы бажың.

Саамы бажыңнын иштинде Кижы.

Дег бажында Даш чүдүрүк.

О. ДАРЫМА чымыл бижээ.

Кайдагыга дузам конугт... Садмг барда эдерер мен, Хамык барба долу-да бол, Сарым чорда, аарымасы мен.

Ыйба хул дег, чингеш кыныр, Ынакшылдың күжү мындыг...

Г. МАКАРОВТУН чураш чургу.

Бөгүн республикага бүр-гөп, азыр, чамдык черлерге биче хар чаар. Барын чүк-тен хатгыг дүргени секунда-да 2-7 метр.

Дүңе 33-35 градус, чам-дык черлерге 21-26 гра-дус, хундус 18-23 градус соор.

Кызылга бүрөп, азыр, биче хар чаар. Хат кошкан. Дүңе 33-35 градус, хундус 22-24 градус соок болур.

Редактор В. С. ШАРАВИН.

«КИНО»

ДЕКАБРЬ 17-ДЕ «НАЙРАЛ»: «Знахарь» (2 сериалы) 9.30, 12.20, 17.00, 20.00, «Вертикаль» 15.10 шактарда.

«ПОНЕР»: «Оливер Твист» 9.11, 12.20, 16.00, 20.30, «Звездочка № 35» 11.00, «Шёл четвёртый год войны» 14.10, 17.50 (узат-кан) шактарда.

«ВОСТОК»: «Тысяча мил-лиардов долларов» 14.00, 17.40, 19.30 шактарда.

«КАА-ХЕМ»: «Счастливая покупка» 14.30, 18.20, 20.00, «Сад» 16.10 шактар-да.

«Шин» солунунч редак-циямыга I, II класстың чо-лаачылары дарыг негетти-нип турар.

Республиканың кино-экраннында Горный аттыг киностудиянын үндү-рүн «ДАНЫННЧ ДӨРТ-КҮ ЧЫЛЫ ЭРТИП ТУР-ГАН» деп чаа уран-чечен ияно үнүп эгелен. Сценарий Александр Беляев би-жээн, режиссёру — Георгий Николоенко.

«Шин» солунунч редак-циямыга I, II класстың чо-лаачылары дарыг негетти-нип турар.

С. ГЕРАСИМОВА, СЭТА-ның көрр, Минск.

КЫШКЫ ЭЗИМДЕ

(ПМА).

нип көргөш, ырларынч сө-стерин болгаш нотазым ча-зып тодараткан.

Ырларынч чон соууругал турар. Концерттер чедипши-рининч эртен соонда, бу-рунгу култургага хамаа-рышкан элээн наш дамчы-дылганы республикага те-левидениеи организастаан. Музыковед үн биктенен альбому үндүрер деп ту-рар.

С. ГЕРАСИМОВА, СЭТА-ның көрр, Минск.

КЫШКЫ ЭЗИМДЕ

(ПМА).

нип көргөш, ырларынч сө-стерин болгаш нотазым ча-зып тодараткан.

Ырларынч чон соууругал турар. Концерттер чедипши-рининч эртен соонда, бу-рунгу култургага хамаа-рышкан элээн наш дамчы-дылганы республикага те-левидениеи организастаан. Музыковед үн биктенен альбому үндүрер деп ту-рар.

С. ГЕРАСИМОВА, СЭТА-ның көрр, Минск.

КЫШКЫ ЭЗИМДЕ

(ПМА).

нип көргөш, ырларынч сө-стерин болгаш нотазым ча-зып тодараткан.

Ырларынч чон соууругал турар. Концерттер чедипши-рининч эртен соонда, бу-рунгу култургага хамаа-рышкан элээн наш дамчы-дылганы республикага те-левидениеи организастаан. Музыковед үн биктенен альбому үндүрер деп ту-рар.

С. ГЕРАСИМОВА, СЭТА-ның көрр, Минск.

КЫШКЫ ЭЗИМДЕ

(ПМА).